

بررسی عوامل خانوادگی مؤثر بر ارتکاب جرم و راهکارهای کاهش آن از دیدگاه اسلام

عبدالولی مختاری

پوهنیار، دیپارتمنت حقوق جزا، پوهنځی حقوق و علوم سیاسی، پوهنتون جوزجان، شبرغان، افغانستان.

<http://orcid.org/0009-0008-8691-3463> - abdulwalimukhtari7@gmail.com

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۶ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۲/۲۷)

چکیده

خانواده، اولین قرار داد اجتماعی است که یک جامعه را بر بنیاد اصول الهی و عاطفه بشری گرد هم آورده و به تدریج ارتباطات را برقرار کرده است، یا خانواده اصلی ترین سازنده انسان است. مطالعه و شناسایی عوامل خانوادگی به خصوص عوامل مؤثر بر ارتکاب جرم در خانواده، ضرورت بریک تحقیق داشته است؛ به همین خاطر این تحقیق برای شناسایی عوامل مؤثر جرمی و راه کارهای کاهش آن از دیدگاه اسلام صورت گرفته است؛ با مطالعه کتاب‌های معتبر اسلامی و مقالات علمی به روش کتابخانه‌ای دریافتیم، که عوامل خانوادگی مؤثر بر ارتکاب جرم؛ زیاد است مهم‌ترین آن: فقر، جهل، مواد مخدر، خشونت‌ها و ... در قدم اول قرار داشته اند. شناسایی دقیق موارد مذکور اولین راه بر کاهش جرم در خانواده تلقی شده است. هر مقاله وقتی با ارزش و پُر اهمیت می‌باشد که کار برد علمی - عملی داشته و بر بنیاد اصول عقیدتی نهاده شده باشد به همین خاطر اساس مقاله هذا اسلامی و کاربرد آن در حفظ خانواده‌ها است. هدف اصلی این مقاله؛ بررسی و شناسایی عوامل خانوادگی مؤثر بر ارتکاب جرم و راهکارهای کاهش آن از دیدگاه اسلام است و اهداف فرعی آن: اقدام فوری برای پیشگیری از جرایم، تقویت عوامل باز دارنده مانند داشتن علم نافع و درست تربیت کردن فرزندان، که در کاهش جرم مؤثر بوده است. یافته‌ها نشان داده است که جایگاه خانواده و نقش آن برای آرامش انسانیت مهم بوده؛ و تطبیق احکام الهی و پابند به هدایات نظام اسلامی تضمینی بر یک خانواده سالم بوده است.

کلمات کلیدی: پیشگیری، جرم، خانواده، عوامل خطر جرمی، فقه اسلامی.

Researching of family factors affecting the commission of crime and ways to reduce it from the perspective of islam

Abdulwali Mukhtary

Teaching Assistant, Department of criminal law, Faculty of Law and Political science, Jawzjan University, Sheberghan, Afghanistan

abdulwalimukhtari7@gmail.com - <http://orcid.org/0009-0008-8691-3463>

(Received: 05/02/2024 - Accepted: 16/05/2024)

Abstract

The term "fainting" refers to the act of concealing defects or misrepresenting the true condition of saleable goods. In this research, the focus has been on exploring the Islamic perspective on deception, as well as examining the rulings and methods of prevention associated with it. The study has utilized a descriptive-analytical approach to investigate these aspects. The findings of the research demonstrate that deceiving is not only considered morally wrong from an intellectual standpoint, but it is also explicitly prohibited according to the teachings of the Quran and the Hadiths of the Prophet Muhammad (peace be upon him). There are various forms of deception, including cyber deception, substitution of low-quality goods with high-quality ones, and misrepresentation of goods contrary to their actual attributes. Solutions to prevent deception in the holy religion of Islam have been outlined, including the implementation of security and intelligence measures in significant and densely populated areas. Additionally, coordination between security personnel and the undertaking of ideological and religious activities play a crucial role in combating deception. The purpose of examining the ruling on deception from an Islamic perspective is to understand its types, effects, and ways to prevent it within society. By preventing deception, the aim is to ensure that no one is harmed and to promote a more just and honest environment.

Keywords: *Islam Rulings, Crime Prevention, Deception, Jurisprudence.*

مقدمه

در هر جامعه قانون الهی و نظام مستحکم وجود نداشته باشد، جرم و عوامل مؤثر جرایم، آن جامعه را به گمراهی کشانیده و به مرور زمان آن جامعه که ابتدای آن متشکل از خانواده است؛ به طرف حرج و به هلاکت سوق داده خواهد شد. پس شکی بر تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم جرم و عوامل مؤثر خانوادگی جرم نداشته باشیم، مسئله اصلی این است که: عوامل خانوادگی مؤثر بر ارتکاب جرم که اعضای آن خانواده را و دیگران را به مجرمیت بکشاند چگونه می باشد؟ بی تردید دستورات الهی این است که بی نظمی، حرج و حق تلفی حرام است؛ در این راستا، مسلمان‌ها بر اساس اصول ارزش و کرامت خود برخوردار می باشند و از گوهر عقل خویش که در وجود هر انسان نهاده شده است مستفید هستند، برای تأمین راه سعادت که بدون جرم زندگی شود، بشریت به خصوص مردم عزیزما به یک آرامش نسبتاً کامل بدون حرج، زندگانی تعالی داشته باشند، نیازمند هستند، باید بخاطر کسب این مقام معنوی، علیه هر نوع خلاف کاری، مبارزه کرد، بر اساس همین مطلب در این تحقیق هدف مشخص محقق که شناسای عوامل جرم بخصوص عوامل مؤثر جرمی در خانواده‌ها و راه‌های کاهش آن از دیدگاه اسلام تعیین شده است. سوالات در این تحقیق مطرح شده که از قبیل؛ خانواده چیست؟ راه‌های ارتکاب جرم در خانواده چگونه می‌باشد؟ و راهکارهای پیشگیرانه برای کاهش جرم در خانواده، و در جامعه، بخصوص کاهش عوامل مؤثر جرمی که در واقع کاهش بی عدالتی می‌شود، وجود دارد یا خیر؟ با توجه با مطالب مذکور، اهمیت این موضوع به حکمت‌های مادی و معنوی تشکیل نهاد خانواده و بزرگ‌تر از آن؛ جامعه که از آن شکل می‌گیرد سالم بدون جرم باشد استوار است، در واقع مهم‌ترین اهمیت این تحقیق هم وابسته به عوامل بازدارندگی عوامل مؤثر جرمی در خانواده‌ها که از طرف شریعت اسلامی پیشنهاد شده است، می‌باشد، نفس بشر نشان‌گر این است که انسان کرامت انسانی و ارزش بشری خود را بی ارزش کند در آن صورت دست به اعمال خلاف انسانیت و شریعت که همانا نوعی از جرایم گفته شده، انجام می‌دهد، و جایگاهی انسانیت را از دست داده و به موازات این اعمال خویش کرامت هموعان خود را نیز نادیده گرفته است. دین اسلام تأکید بر تشکیل خانواده سالم که تربیت اعضای آن سالم باشد دارد، دین مبین اسلام هرگز موافق از هم پاشیدن خانواده‌ها نبوده، مگر به صلاح آنکه طلاق در مرحله آخری جواز دارد با آن و به تکمیل شرایط آن تأکید کرده است.

انصاریان، حسین (۱۳۸۸)، *نظام خانواده در اسلام*، تهران، ایران: در این اثر موارد مرتبط به خانواده از نگاه نظام اسلام نگاشته شده، و به مسائل جرمی و عوامل آن اشاره نشده، ولی از عوامل مربوط به از هم پاشیده شدن خانواده‌ها به شکل کلی بحث کرده است و همچنان از

عوامل خطر جرمی بر اعضای خانواده، که چگونه مرتکب جرم می‌شوند چیزی نگفته است، ولی در این مقاله بیشتر به جزئیات بحث شده است.

نایل، عبدالقادر (۱۳۹۶)، حقوق فامیل در فقه و قانون، این کتاب تنها مورد مرتبط به این مقاله عوامل خطر از هم پاشیدن خانواده‌ها را به شکل تحلیلی و توصیفی به بحث گرفته است، ولی در این منبع همه ی عوامل از هم پاشیدن خانواده را جاگزین نکرده چند مورد را به شکل کلی آورده است و از جزئیات موارد مربوطه خود داری کرده است و در ضمن در این کتاب بیشتر مسائل فامیلی و احوال شخصیه را تحت غور و بر رسی قرار داده است تا به مسائل جرمی و عوامل آن.

مهدوی، محمود، (۱۳۹۰)، پیشگیری از جرم، در این مقاله از همین کتاب بیشتر استفاده شده، موارد مرتبط به مقاله هذا در این کتاب مضمون: فقدان مهارت های فرزند پروری. جنجال های خانواده گی و تأثیر آن بر اطفال. آلودگی والدین به مواد مخدر و تأثیر منفی آن بر دیگران عوامل پیشگرانه جرایم و .. موارد می‌باشند. که در این مقاله به شکل توصیفی - تحلیلی استفاده شده است. خلاهای که در این کتاب از نظر مطالعات مشاهده شد عبارت از: این کتاب موارد علمی خویش را با منابع اسلامی مانند: آیات، احادیث و مسائل شرعی و دینی بیشتر تکمیل نکرده، بلکه از علوم عصری و نظریات دانشمندان علوم جرم شناسی بیشتر نسبت به علم دینی استفاده کرده، و در این مقاله نسبت به این منبع بیشتر از آیات و احادیث استناد شده است.

این مقاله با استفاده از روش توصیفی تحلیلی تحقیق شده است که برای گرد آوری اطلاعات و معلومات از شیوه کتابخانه‌ای کار گرفته شده است.

الف) مفهوم عوامل مؤثر خانوادگی جرم

در واقع فامیل یا خانواده به عایله نیز از آن تعبیر شده است به معنی عامتر آن (تمام خویشاوندانی است که یک فامیل را تشکیل می‌دهند) در مفهوم خاصتر « عبارت از خویشاوندانی است که میان آنان رابطه نفقه بر قرار باشد.

برخی از معاصرین خانواده را عبارت از یک واحد حقوقی می‌داند که لا اقل از یک زن و یک مرد که بین آنها رابطه یی زوجیت بر اساس قاعده مشروع پیدا شده است ناشی می‌شود، وجود زن و مرد در ابتدا شرط به میان آمدن فامیل (خانواده)؛ ولی شرط بقای آن نیست (نایل، ۱۳۹۶، صص. ۷-۵) یا هم تعریف کوتاه استاد نذیر چنین گفته است (خانواده عبارت از گروه و جماعتی است که زیر بنای جامعه را تشکیل می‌دهد) (نذیر، ۱۳۹۴، ص. ۱۸).

و یا هم خانواده به عبارت دیگر به مفهوم دودمان، خاندان، زن و بچه، اهل خانه، طایفه، اصل و نسب و ... آمده است و در اصطلاح به دو نوع تعریف که در با عام و خاص بیان شد آمده است. و علما و دانشمندان خانواده را به سه کته گوری تقسیم نموده اند اول خانواده کوچک به مفهوم زن و مرد تعلق میگیرد، و خانواده متوسط که به مفهوم اقوام و خویشاوندان مانند مادر کلان و مادر کلان، خواهر، ماما، عمه و خاله و .. اطلاق می شود و خانواده بزرگ که به مفهوم وسیع آن کتله عظیم جامعه اطلاق می گردد که شامل همسایه ها اقوام و دوستان بوده می تواند (عدالتخواه، ۱۳۸۷، صص ۱۶-۱۷).

خانواده اولین محیط واحد است که کودک با آن رابطه اجتماعی کوچک و صمیمی تر برقرار میکنند، مقطع ولادت نقطه وصل کودک به خانواده و به جامعه بوده، و والدین از جمله اولین کار زاران و بنیان گزاران برای جامعه پذیری افراد بخصوص کودکان شان به شمار می آید. آنچه که توجه برای انواع فعالیت و کارهای خانواده صورت گیرد این خود یک سیستم است، و این سیستم دارای شاخه های فرعی است، هریک از اعضای خانواده و تعامل وی با سایر اعضای، خود یک سیستم را تشکیل می دهد، و تعامل بین اعضای خانواده در درون هر سیستم فرعی خانواده رابطه پدر و مادر، کودک، خواهر، برادر، زن، شوهر، پدر بزرگ و مادر بزرگ، نواسه ها براساس قواعد دینی، عرفی مشروع و الگوهای تقلیدی از اعضا شکل می گیرند، و این یک روش سنتی پذیرفته شده در بین اعضای خانواده و ارتباط متقابل هریک از اعضا خانواده بوده و چگونگی سازمان یافتن اعضای خانواده و ارتباط متقابل هریک از اعضا با یکدیگر و تأثیرات اعضا بر خانواده بر اساس آن سیستم روان بوده و بهترین روش که خطر جرم بر آن خانواده مؤثر نباشد و یا کمتر باشد، سیستم اسلامی است که در چوکات آن جلو تخلفات و عوامل خطر جرمی از قبیل مواد مخدر، خشونت های خانوادگی و بی اعتمادی والدین و تربیت سالم برای اولاد آن خانواده و ... گرفته خواهد شد (محمدی اصل، ۱۳۸۵، صص. ۲۸۵-۲۸۷).

فلهذا مطالعات نشان داده است که عوامل عادی خطر جرمی در یک خانواده زیاد است اما در این مقاله چند مورد را با روش مطالعه کتاب خانه ای تا حد رعایت روش تحقیق قرار ذیل گرد آوری نمودیم.

ب) ضعف خانواده و تأثیر آن

ضعف اجتماعی و اقتصادی خانواده و قرار داشتن در پایین ترین طبقات اجتماعی و اقتصادی از جمله عوامل مهم و مؤثر در ایجاد خطر و گرفتار شدن اطفال و نوجوانان به کارهای خلاف و حتی جرم گفته شده، هرچند تحلیل در بررسی اطفال و نوجوانان در معرض خطر و جلوگیری از رشد آنها محسوب خواهد شد؛ ولی بررسی سیستم خانواده از لحاظ موقعیت اجتماعی و اقتصادی که در تأمین و نیاز برای رشد کودکان، نوجوانان، حتی تمام اعضای خانواده

تأثیرگذار است. و تحت کنترل قرار دارد. و سرمایه فرهنگی خانواده را میتوان شامل بلندترین موارد مهم قرار داد و مدارج تحصیلی و علمی خانواده و رویش افکار و اعتقادات افراد در خانواده را در جهت حفظ سلامتی از جمله ضرورت‌های اولیه دانست، چنانچه جامعه شناسان سرمایه های روابط اجتماعی، اقتصادی، و مهمتر از همه فرهنگ را به عنوان گزینه های ارتباطی انسان از ابتدا تا انتها سرمایه بالقوه تلقی میکنند و از آن در صورت لزوم استفاده درست و موجب سلامتی همه جامعه را انتظار داشت. مطالعات نشان داده است که فقر اقتصادی و فقر فرهنگی و در مجموع با موقعیت ضعف خانواده؛ رابطه آشکار داشته و در نتیجه ایجاد مشکلات زیاد در زندگی خواهد داشت. پس علاج برای رفع این ضعفیت خانواده و گزینه های تربیتی کودکان که در حقیقت آینده شان برای هدف مبتنی بر نتیجه مثبت و یک خانواده سالم باشند، فقط مناسک بر اصول شریعت و سنت رسول خدا صلی الله علیه وسلم بوده؛ و عمل کردن به این اصول لازمی می باشد، چون روند سلامت زندگی انسانها بر می گردد بر اصول دینی و فقه اسلامی و قوانین نافذ کشور، و تابع بودن به اوامیر الهی و سنت های پیامبر گرامی «صلی الله علیه وسلم» خانواده را در حقیقت حفظ می کند، و برای اعضای آن زندگی سعادت بخشیده و در نهایت تأثیر مثبت در آن خانواده و جامعه را سالم نگه میدارد، و هرگز نمی گذارد که چنین خانواده در موقعیت ضعف گوناگون قرار گیرد (سلیمی و داوری، ۱۳۸۰، ص. ۲۲).

ج) فقدان مهارت‌های فرزند پروری در خانواده‌ها

جایگاه طفل به هسته اولیه خانواده خواه نخواه رابطه بین والدین و کودک را با خود خواهد داشت و با توجه به جایگاه طرفین این رابطه که در یک طرف آن پدر و مادر که به او نقش‌های معروف اجتماعی به عنوان تأمین کننده نیازهای جسمی و عاطفی طفل، و حمایت کننده و مراقب قرار دارند و به طرف دیگر آن کودکی که نیاز و وابستگی؛ والدین صرف نظر از جایگاه و موضع اجتماعی خانواده روش را در چگونگی ارتباط با کودک معمول خواهند داشت که می توان آن را یک روش تربیت والدین نامید، بر علاوه از آن برای اجتماعی شدن کودک بر جا می گذارد، و از آنجا که کودک مراحل رشد جسمانی و عاطفی خود را طی می کند و در حقیقت روش تربیتی والدین روند رشد عاطفی و شکل گیری شخصیت او را تحت تأثیر قرار داده و بدین طریق کودک را از قابلیت‌های شخصیتی لازم برای انطباق و سازگاری برخوردار نموده و یا پایه‌های ناسازگاری و عدم انطباق اجتماعی را در شخصیت او شکل خواهد داد. پس شخصیت و الگوی رفتاری اطفال، نوجوانان و یا هر عضوی خانواده که سلسله مراتب زندگی خود را طی می کند وابسته به تعلیم و تربیت و بر خورد حسن والدین شان بوده است. و روانشناسان می گویند که والدین خصوصاً پدر به عنوان رئیس خانواده محدود کننده، رها

کننده و طرد کننده برای اولاد در خانه شده می‌تواند در چنین حالت والدین می‌توانند از تدبیر و تفکر استفاده اعظمی کرده و برای کودکان خود تلاش لازمه را به خرج بدهند؛ تا اینکه اطفال در آینده از گزینه برای نفع خانواده و جامعه خود دریغ نکنند و اتفاق ناگوار برایشان رخ ندهد و نهایتاً، وجدان راحت داشته باشند (مهدهوی، ۱۳۹۰، ص. ۲۰۹).

د) عوامل جنجال‌های والدین و تأثیر آن بر اطفال در خانواده

هر خشونت و تعارض خانوادگی از خود یک عامل و یا چندین عامل از قبیل فقر، بیکاری و مواد مخدر و عدم آگاهی از مسائل علمی- معنوی می‌باشد و این عوامل مستقیماً تأثیر بر آرامش اعضای خانواده دارد و نتیجه آن جنجال‌های والدین مداوم و اکثر اوقات می‌باشد و تأثیرات منفی زیادی بر آن خانواده به خصوصاً دل سردی اطفال آن خانه شده و ضرر برای روح و روان اعضای خانواده و ضرر بر سلامتی روحی کودکان وارد می‌کند. چون اطفال ضرورت برتشویق، محبت آرامش ذهنی دارند، بخصوص جنجالهای مکرر خشونت‌های پی در پی در نهاد خانه صورت گیرد، طبیعی روح اعضای خانواده را تضعیف کرده و اعتمادشان را نسبت به والدین کم می‌کند، چون کودکان احساس می‌کنند زندگی همین پرخاشگری بوده و آهسته آهسته این روند برای شان الگو بر بیرون از خانه شده و در مقابل مردم هم آنچه که کسب کردند انجام میدهند. این روند سبب کاهش نقش مثبت خانواده در قبال اطفال و جامعه می‌شود، و در نهایت اطفال این نهاد جنجالی و از تربیه سالم باز مانده و در جامعه به قسم جنجالی تقدیم خواهند شد، و اگر بر عکس آن، رویه خوب برای آنان شود و والدین از جنجالهای خانوادگی خود داری کنند؛ این بهتر خواهد بود، چون اطفال وجود روابط صمیمانه و توأم با محبت والدین با یکدیگر، همدلی و هماهنگی آنان در جریان امور خانوادگی شرط اساسی برای ایجاد فضای مطلوب و پرورنده خوب برای روان اطفال است. حفظ فضای آرام و اطمینان دهنده خانواده موجب تقویت حس امنیت و اعتماد طفل نسبت به دیگران می‌شود تا اینکه رشد سالم داشته و در جامعه بهتر تقدیم شوند و آن خانواده در واقع نقش خود را حفظ کرده اند. رضایت والدین از زندگی زنا شویی و وجود صمیمیت در فضای خانواده باعث می‌شود که والدین نقشهای خانواده گی خود را بهتر بپذیرند، و چنین رضایتی و دلسوزی آنان به تربیت فرزندان و ارتباط آنها با والدین به شکل احسن صورت گیرد، در آن صورت این عامل خطر جرمی از طرف اعضای آن خانواده برای خود نهاد، و جامعه کمتر به نظر می‌رسد. و بررسی روابط درون خانواده از طرف والدین و از طرف دیگر روابط فرزندان با والدین حائز اهمیت شده است (مهدهوی، ۱۳۹۰، ص. ۲۱۸).

ه) مشکلات خاص در خانواده

وجود بعضی نواقص و مشکلات خاص به واسطه تأثیرات شدید که به فضای خانوادگی و روند رشد اطفال می‌گذارد، باید مورد توجه خاص قرار گیرد که مهم‌ترین این موارد ابتلای والدین به بیماریهای روانی یا جسمانی مزمن و اعتیاد به مواد مخدر و یا الکل است. پس پیش از مبتلا شدن به چنین بیماری‌ها، جلوی آن را در نطفه خنثی کرد تا تأثیرات منفی آن را علیه روان اعضای خانواده ندید، و موارد شامل این مشکلات که برای بهتر شناسی آن قرار ذیل قابل مطالعه می‌دانیم.

۱ بیماری‌های صعب‌العلاج: وجود این بیماری‌های روانی و یا جسمانی مزمن به طور که نقش خانواده‌گی پدر و مادر را تحت تأثیر قرار دهد، باعث از بین رفتن و یا تضعیف شرایط مطلوب رشدی برای اطفال خواهد شد به طور مثال: افسرده‌گی والدین ابعاد مختلف کارکردی خانوادگی آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و بر سلامت روانی اطفال خانواده نیز تأثیر می‌گذارد. خانواده‌هایی که دچار افسرده‌گی هستند، توافقات و هماهنگی بین زوجین ضعیف بوده، همبستگی والدین بسیار پائین، و محبت و صمیمیت خانوادگی و حمایت از اطفال شان کمتر است. بیماری روانی والدین به تخریب تعاملات و روابط بین والدین و فرزندان منجر می‌شود که موجب کاهش رشد ادراک و احساس در اطفال گردد. نوجوانان چنین خانواده‌ها به طور مزمن و مداوم دچار کنترل احساسی و رفتار ضعف و مشکلات سازگاری در مکاتب یا مدرسه به همراه همصنفی‌ها و همسالان خود خواهند بود. این نوجوانان به طور مداوم در معرض خطر ابتلا به ناهنجاری‌های روانی و رفتارهای خطرناک حتی منجر به انجام عمل جرمی قرار می‌گیرند. برخی از تحقیقات نشان داده است که وجود مشکلات در سلامت روانی والدین با احتمال زیاد بی‌توجهی، غفلت و سوء رفتار جسمی و جنسی با اطفال و تناقض در شیوه تربیتی فرزندان مرتبط است، در همین رابطه «گیسل ولیونز» در تحقیقات خود از هم‌پاشیده‌گی فکری اطفال را اثر طبیعی، تجربه آسیب‌زای مزمن و طلاق فرسا مانند داشتن والدین دچار اختلالات روانی دانسته است (مهدوی، ۱۳۹۲، ص. ۲۳۴).

۲- اعتیاد به مواد مخدر: مواد مخدر در لغت به معنی تخدیر کننده و به وجود آورنده ضعف و سستی است و اعتیاد والدین به مواد مخدر یکی از آسیب‌زا ترین مشکلات خانوادگی است که به صراحت می‌توان گفت تمامی ابعاد کار و رشدی جامعه‌پذیری و کنترلی خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به همین دلیل باید به عنوان عامل خطری بالفعل در فرایند رشد اطفال و تمام خانواده مورد توجه قرار گیرد. تحقیقات نشان داده است که اکثریت مجرمین در خانواده‌ای مبتلا به مصرف مواد مخدر رشد کرده‌اند. تحقیق «والکر» در سال «۱۹۹۶» در امریکا

نشان داد که خشونت‌ها ی خانوادگی رابطه نزدیکی با مصرف الکل و مواد مخدر دارند. این تحقیق حاکی از آن بود که ۶۰ درصد ضاربان در خشونت‌های خانوادگی الکل استفاده میکردند. ۳۲ درصد آنان این دو مواد اعتیادی و مضر را مصرف می‌کردند، همچنین این تحقیق نشان داد که پدران الکولی، هشت برابر و مادران الکولی سه برابر بیشتر از غیر الکولی احتمال بی توجهی و سوء رفتار آنان نسبت به اطفال وجود داشته است (مهدوی، ۱۳۹۰، ص. ۲۲۲).

اگر جلوی اعتیاد از نطفه (کشاورزی آن) منع شود، دیگر ضرر بر سلامت و روان اعضای خانواده و افراد در جامعه و بخصوص اطفال چندان تأثیر نخواهد داشت، و این پیشگیری از جمله بزرگترین حمایت از انسانیت می‌باشد، چون سلامت روانی از جمله ارکان مهم جامعه بوده، هرگاه خانواده از لحاظ روانی سالم باشد، تمام جامعه نیز سالم باقی می‌ماند و هرگاه سلامت روانی خانواده از هم گسیخته و آشفته باشد، فرجام آن فروپاشی و از هم گسستگی خواهد بود (جابر و همکاران، ۱۳۹۳، ص. ۱۸۱).

۳- آلودگی والدین به مواد مخدر و تأثیر منفی آن: اعتیاد به مواد مخدر در لغت به معنی خاص: عبارت از عادت کردن به مواد بی‌حس‌کننده و سست‌کننده اعضای بدن انسان‌ها است (معین، ۱۳۸۲، ج ۱، کلمه اعتیاد).

مواد مخدر در اصطلاح شرعی و طبیبی به ماده‌ای اطلاق می‌شود که باعث کسالت، سستی، از خود بیگانگی، بی‌تفاوتی و احساس لذت کاذب می‌شود و عقل را زایل نموده و قدرت ادراک، آگاهی و تفکر را از انسان می‌گیرد و او را از حالت عادی و طبیعی خارج کرده و به مرور زمان باعث پیدایش حالت خطرناک به نام اعتیاد بر او می‌شود. و در قرآن شریف هم در باره حرام بودن مواد مخدر مشخصاً آیه مستقل نیست، چون آیات قرآن اجمالی بوده موارد بیشتر از تفسیر و تحلیل آن و در احادیث توسط رسول خدا ص آمده که دانشمندان اهل قرآن و علما آنرا در کتب و بیانات شان آوردند، مانند: آیات در باره حفاظت جان و خانواده، در باره دور بودن از حرام و چیزهای خطرناک و موضوع خیلی مهم که شریعت اسلام از آن جداً منع نموده است ضرر رسانده به خود حتی (خودکشی) و ضرر رساندن به دیگران است. فقهای اسلام و دانشمندان روز در تحقیقات شان این را ثابت کردن که مواد مخدر از جمله مضرات خطرناک بر فرد، خانواده بخصوص اطفال شان و در جامعه بوده است. و موارد که در قرآن با توجه به مطالب که اشاره شده برای ثبوت تأثیرات منفی قرار ذیل واضح می‌شود (مهدوی، ۱۳۹۰، ص. ۲۲۴).

۴- دلایل ثبوت تاثیرات منفی مواد مخدر از نگاه اسلام: در این قسمت دلایل ثبوت تاثیرات منفی مواد مخدر بر اعضای خانواده از نگاه قرآن و سنت نبوی بررسی می‌شود.

• دلایل قرآنی: خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْكَبَائِرَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾ ترجمه: الله جل جلاله برای ایشان چیزهای پاک را حلال می‌گرداند و برای شان چیزهای پلید را حرام می‌سازد و بارهای سنگین شان، و طوقی را که بر گردن شان است برمی‌دارد (الاعراف، آیه ۱۵۷).

منظور از «طیب» هر چیز پاک و مفید در صحت، بدن و دین بوده، و مراد از «کبیرت» چیزهای ناپاک، پلید و آنچه که زیان‌های جسمی و طبی داشته باشد، است. هر آن چیزیکه برای انسان تاثیرات منفی داشته باشد این قاعده اهم است که در آیات قرآن کریم در ضمن مطلب‌های دیگر آنرا حرام قرار داده است، پس اگر ما مواد مخدر را زیر این اصل قرار دهیم آیا انسان عاقل و هوشیار چنین خواهد گفت که: این مواد مخدر مفید و پاک و مباح است؟ گمان نکنم که کسی چنین بگوید، بلکه همه ی علما، فقهای اسلام و مردم عاقل متفقاً به پلیدی و حرام بودن مواد مخدر هم نظر، حد اقل از نظر ضرر جانی بودن آن هستند، چون زیان‌های بی‌شماری در آن نهفته است که به همه هویدا و آشکار است. و در آیات دیگر همچنان الله متعال در باره شراب و موارد خلاف اساسات دین اسلام می‌باشد، می‌فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ . إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَضُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ . (المائدة، آیات ۹۰ - ۹۱).

ترجمه: «ای مؤمنان! شراب، قمار، سنگ‌های نصب شده برای پرستش و بخت آزمائی به وسیله تیرها پلید است از کردار شیطان، بنا بر این از آن دوری کنید تا باشد که رستگار شوید، بی‌گمان شیطان می‌خواهد تا به وسیله شراب و قمار دشمنی و نفرت را میان شما ایجاد کند، و شما را از ذکر خداوند و از نماز باز دارد.

و در جای دیگر الله متعال چنین می‌فرماید: وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَانَتْ أَحْيَاءَ النَّاسِ جَمِيعًا... ترجمه: مفهومی: هر که کسی را زنده بدارد، گویا همه مردم را زنده کرده است ((المائدة، آیه ۳۲).

از این آیه چنین برداشت می‌شود که: استفاده از مواد مخدر یک نوع خود کشی تدریجی بوده، پس باید با طروق مناسب اول جلو کشت آن و در مرحله بعدی پخش، نشر و تولید (پروسس غیر قانونی) آن گرفته شود. وقتی چنین پیشگیری‌های صادقانه مطرح و عملی گردد. در واقع نجات اشخاص از مرگ و حرکت به طرف سعادت آن و خانواده‌ها و در نهایت آن جامعه است.

● **دلایل از نگاه سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم:** مواد مخدر در اسلام حرام و ناجائز است، و برای مسلمانان و بشریت از جمله مواد آسیب رسان بوده، و مصداق بارز آن ضرر بر صحت انسان و آهسته آهسته به خود کشی انسانها می‌انجامد و استفاده از آن بخصوص بزرگترین ضرر بر روان انسان بوده می‌تواند، و این بالا ترین آسیب است که شریعت آن را تحریم کرده است. در حدیثی رسول خدا صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: (الان کل مسکر حرام وکل مفترحرام کل مخدر حرام) یعنی: با خبر هر چیز مست کننده حرام است، هر چیز سست کننده حرام است و هر چیز مخدر (تخدیر کننده) حرام است.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در یک حدیث دیگر چنین می‌فرماید: (لا ضرر ولا ضرار...). یعنی زیان رساندن به خود و به دیگران در اسلام ممنوع است. و این حدیث توسط علمای فقه اسلام یکی از قاعده های فقهی هم تلقی شده و از آن به جهت دیگر هم کارگرفته می‌شود (زیدان، ۱۳۹۵، صص. ۱۳۸-۱۴۱) و همچنان پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: (سَيَأْتِي زَمَانٌ عَلَى أُمَّتِي يَأْكُلُونَ شَيْئًا لَشَيْءٍ الْبَيْعِ، أَنَا بَرِيءٌ مِنْهُمْ وَهُمْ بَرِيءُونَ مِنِّي) یعنی پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: زمانی فرا می‌رسد که امت من چیزی به نام بنج «بنگ که همان حشیش یا هم نام معمولی آن چرس میباشد» استفاده می‌کنند، من از این گروه بیزارم و آنان از من دورند.

(و) عوامل و موجبات استعمال مواد مخدر

از اطلاعات و گذارشات که در مورد معتادین جمع آوری و ارزیابی گردیده واضح می‌شود که اکثریت معتادین بار اول بنا به عوامل و موجبات آتی به استعمال مواد مدر رو آورده اند.

- ۱- موجودیت دارایی ثروت و آسوده بودند و یا نازدانه بودن در خانواده.
- ۲- به شکل تقلید از پدر، مادر، برادر، اقارب، خویشاوندان و یا تقلید از فلم های سینمایی و یا از اثر تشویق دوستان نایاب در بیرون از خانه.
- ۳- مشکلات و معضلات خودی به خصوص خشونت ها و کشیدگی ها در روابط خانوادگی.
- ۴- افراط زیاد والدین و سهل انگاری آنها و عدم نظارت در روند زندگی اطفال و نوجوانان در خانه .
- ۵- طلاق خانم خانه و یا جدای زوجین از همدیگر و بی سرنوشت ماندن زن و طفل شان.
- ۶- عدم معلومات از تأثیرات بد الکول و عواقب خطرناک مواد مخدر و الکول.
- ۷- جهل و عدم آگاهی از احکامات دینی و قوانینی وضعی نافذ کشور، بنابر منع و حرام بودن مواد مخدر (محزون، ۱۳۹۲، ص. ۱۶۲).

ز) عوامل فوری مؤثر جرمی در خانواده

۱- **ازهم پاشیدگی نهاد خانواده:** تأثیر عمیق و همه جانبه خانواده بر ابعاد رشدی، اطفال موجب شده است که بر خورداری از خانواده، شناسایی والدین، قرار گرفتن اطفال تحت مراقبت آنان، رشد و پرورش در جمع خانوادگی از حقوق هر عضو آن خانواده بخصوص کودکان شناخته شده است و در مقابل عدم موارد مذکور خصوصاً جدایی طفل از خانواده به عنوان یکی از مهمترین خطرات اولیه برای ضرر رساندن تربیه مطلوب اطفال قلمداد می‌گردد، به همین دلیل شریعت اسلامی حقوق زیاد برای هر خانواده و کودکان آنان داده است، و این حقوق در سطح بین المللی همچنان در پیمان نامه حقوق طفل از دولت های عضو هم خواسته است که تضمین کنند: هیچ طفلی بر خلاف میل والدین، از آنان جدا نشوند (پیمان نامه حقوق کودک، ماده ۷).

و همچنان در مورد عدم تعهد فی مابین زوجین و داشتن سنت ها و رسوم برخی از جوامع فرا تر از آن در باب ازدواج الگو های گوناگون مرسوم را تحمیل کرده است که: این الگو ها با فراخوانی عنعنات بخصوص در مورد نکاح مطابق سنت الهی نبوده، و دین اسلام برای طرفین روابط نیک را از قبیل محبت، آرامش و پابند به احکامات شرعی مربوط به موضوع را در زندگی زناشویی تحت فقه اسلامی «فقه خانواده» و فرامین حکومتی پیشکش کرده است و در هر کشور بخصوص در کشور عزیز ما افغانستان که همه پیروی اسلام هستند تأکید کرده است. که روش های قبلی مخالف سنت های رسول خدا صلی الله علیه وسلم بوده، به آن عمل نکنند. اگر خواست ها با رسوم عرفی خلاف روش اسلامی باشد، این پذیرش سرچشمه ی تعهد زن و شوهر را در قبال خانواده شان در تزلزل آورده و آهسته آهسته بر اثر پذیرش چنین عرف، رسوم ها، اختلافات بوجود آمده و نزدیکی خطری فروپاش خانواده برای آنها میسر می شود. در عدم آگاهی از دین و یا بی پروا شدن نسبت به احکامات دینی یکی از عوامل بنیادی و خطر فوری در فروپاشی خانواده بوده که مثال خوب آن در بخش موضوع طلاق صدق می کند، و این موضوع در کتاب های تحت عنوان طلاق و حقوق فامیل مفصلاً بیان شده است (جابر و همکاران، ۱۳۹۳، صص. ۶۳-۶۵).

۲- **نمونه از هم پاشیدگی خانواده:** با وجود که دین اسلام بیشترین تأکید در رابطه به حفظ خانواده داشته اما موارد وجود دارد که تأثیری برای حفظ خانواده داشته و ناگزیر ازهم بپاشد، که این تصمیم با خود پیامد های ناگوار حتی خطر جرمی خواهد داشت و این پیامد ها باعث ضعف خانواده در ابعاد مختلف زندگی شده و بالأخره این خانواده اهمیت چندانی بر جامعه نخواهد داشت.

واقعات زندگی اجتماعی نشان می‌دهد که حیات دنیوی بشر عاری از حوادث نبوده و هر آن ممکن است، محیط خانواده و فضای آکنده از خوشبختی، محبت و تفاهم را برهم زند. بروز وقایع، همچون طلاق یا ترک خانواده توسط یکی از والدین، یا هم فوت آنان و یا زندانی شدن آنان تبدیل از هم پاشیده شدن این خانواده فوری خواهد شد و اگر اتفاق افتد، سنگین ترین فشار را برای اطفال آن خانواده و حتی در جامعه وارد می‌کند. تمامی ابعاد زندگی زنا شویی، حفظ روابط زوجین، تربیت اولاد، و مراقبت آنها، می‌تواند دچار نوسان و اختلال نماید، و اگر همه موارد مطابق اصول شرع باشد، در آن صورت دچار چنین حالت بد نخواهد شد. چنانچه در مورد، حمایت و مراقبت خاص از اطفال که به خطر جرمی قرار نگیرند، تأکید زیاد شده، و در نتیجه اگر به آن فکتور های مراقبتی خطر جرمی جدی و پابند نشوند، در آن صورت عمل جرم با این عامل خطر در دروازه آن خانواده هر لحظه در کمین می‌باد (مهدوی، ۱۳۹۲، ص. ۲۶۵).

۳- زمینه های خطر از هم پاشیدگی در خانواده: از هم پاشیدگی خانواده به دلایل متعدد خطرانی در روند رشد مطلوب شخصیت و سازگاری اجتماعی اعضای نهاد خانواده و اطفال ایجاد می‌کند که توجه به آنها بسیار ضروری و حمایت این همه بخصوص اطفال در این زمینه حایز اهمیت است.

• **اختلال در نیازهای اولیه خانواده:** انسجام خانواده که مهمترین تأمین کننده نیازهای اساسی رشدی اعضای خانه و به خصوص از اطفال از قبیل خوراک، پوشاک، مسکن و دسرسی به آموزش و تربیت دینی و آگاهی از اصول و مقررات دینی و دولتی مطلوب است، عدم این ضرورت‌های اولیه ی رشدی اطفال و نو جوانان در خانه، آن خانواده را دچار نوسان و اختلال آینده نگری می‌کند، گزارشها و بررسی های رسانه ی در این رابطه می‌رسانند که جنگ و نا امنی عامل اساسی و بد بختی بوده و فقر اقتصادی به اشکال و انواعی مختلف، جدا شدن والدین از همدیگر و فوت هر کدام از آنها و حتی چند همسری علل روی آوردن افراد این چنین خانواده به مواد مخدر و مرتکب شدن به انواع جرایم به خصوص متضرر شدن اطفال شان می‌شود.

از هم پاشیدگی خانواده، ساختار بنیادی خانواده را تخریب می‌کند، چنین حالت، نقش های خانوادگی والدین و فرزندان را به هم می‌ریزد، آنان را از جایگاه خود خارج می‌نماید. این امر به ویژه در موارد طلاق صادق است. با تشدید اختلاف و تعارض میان والدین سبب می‌شود که آنها نهایتاً جدا شوند، و در این حالت بیشترین آسیب وارد شده برای اطفال می‌باشد، حالا اینکه اطفال برای ایجاد وضعیت مطلوب در بین والدین تلاش میکردند که چنین حالت در نظام خانواده نباید باشد، پس اطفال که به این فکتور مثبت تأکید دارند و خواست طبیعی شان

هم بوده، طبیعی و لازمی است که والدین از عوامل مؤثر جدای که عامل جرم در آینده است، دوری جسته و زندگی را حفظ کنند و کوشش اطفال هم بی دلیل نمی‌باشد، چون آسیب پذیرترین عضو خانواده آنها می‌باشند در نهایت اعضای خانواده با روش اختلاف و تعارض در خانه باشند این یک اختلال مؤثر برای عدم پذیرش خانواده و اعضای آن در جامعه شده میتواند، که جداً بپرهیزند ((نایل، ۱۳۹۶، صص. ۱۴۱ - ۱۴۲).

ح) تأثیرات محیط جرم زا بر خانواده

هرگاه طفلی در محیط خانوادگی خود، دارای اشخاص حمایت کننده و مهربان نداشته باشد، این طبیعی است که آن طفل احساس خطر می‌نماید و کوشش می‌کند که خود را تا امکان از آن محیط بی کس دور داشته و خواستار آرامش تن و روح خود را در یک محیط دیگر در یابد در این حالت طفل معصوم بخاطر در امان ماندن خود جستجوی جای می‌باشد و احتمال زیاد با اشخاص و همسالان نا درست و شیطان صفت یکجا شود و از آنها سر مشق زندگی را مملو از اعمال جرمی می‌گذرانند. اما ممکن است وقوع جرم از طرف اطفال و نوجوانان ناشی از تأثیرات رفتار خانوادگی و اجتماعی هم باشد، چون در جرم شناسی بعضی از عوامل خصوصی نیز در قسمتی از این محیط تشکیل می‌شود که در اینجا از لحاظ کمی محیط های کوچک، بزرگ، و از لحاظ کیفی به محیط های طبیعی، فرهنگی و اقتصادی می‌باشند و یا از روش دیگر محیط اجتماعی به محیط کلی و محیط شخصی.... تقسیم می‌شوند که هر کدام تاثیر خاص خود را دارد و ما در این جا بر اصل مطلوب اکتفا خواهیم کرد (شامبیاتی، ۱۳۷۵، ص. ۱۵۴).

ط) عوامل پیشگیرانه از جرایم در خانواده

۱- **تقویت عقاید دینی در خانواده‌ها:** اعتقادات دینی پاسخ‌های معنی‌دار به سوال‌های همیشگی انسان‌ها در عرصه‌های مختلف به‌ویژه واقعیت‌های جهانی و معنوی تاریخی و به روز را ارائه می‌کند و در تقویت کنترل مثبت درونی افراد می‌افزاید. پس چنانچه که شریعت اسلام دین کامل و جامع است، و علمای فقه اسلامی برای تشکیل خانواده و موارد ضروری برای خانواده و اجتماع چقدر کوشا بودند که خانواده‌ها سالم و مؤثر، بوجود بیایند، تا اینکه نقش اساسی را برای تربیت افراد به خصوص اطفال و برای نگهداشتن تمام روش های اسلامی از این طریق حفظ کنند، واقعیت امر این است که در آن جامعه افعال بدی با این رویش و برنامه ریزی بنیادی عملی تحت عنوان جرم وانحرافات رخ نخواهد داد.

۲- **تقویت روابط اجتماعی خانواده:** شریعت اسلام مبین از عوامل کار آمد، استحکام و دوام همبستگی اجتماعی است. دین اسلام با پیوند دادن پیروان خود با یک دیگر، انسجام و پیوند روابط اجتماعی که از جمله عناصر اصلی مکانیسم‌های ارزشی و عاطفی کنترلی درونی

انسان بوده و تأمین میکند. پیوند دینی بین افراد یک جامعه باعث می شود که فرد از رفتاری که آن پیوند و ارتباط را خدشه دار می کند پرهیز کند. دین از یک سو با ایجاد دلبستگی عاطفی افراد به یک دیگر و از سوی دیگر با معنی دادن به رویش ها و منسجم کردن پیروان خود از طریق ایجاد و تقویت مفهوم اخلاقی مشترک بین آنان از نظم اخلاقی جامعه محافظت می کند (مهدوی، ۱۳۹۰، ص. ۲۵۶).

۳- چگونگی تربیت اطفال در خانواده: در دین اسلام به موضوع تربیت اطفال ارزش فوق العاده ای داده شده است، از جمله وظایف مهم والدین برای اطفال شان، و دولت در برابر فرزندان کشور و عموماً برای اطفال بی بضاعت می باشد که والدین برای تربیت اخلاقی فرزندان خود، پرورش فکری و عقلی آن همت گمارند و آنها را برای تحصیل علوم دینی و علوم عصری مفید یاد دهند، و دولتی اسلامی هم به شکل همه جانبه حمایت کند. چنانچه خداوند ج در آیتی از قرآن کریم چنین میفرماید (یا ایها الذین آمنوا قوا انفسکم واهلیکم نارا وقردها الناس والنجاره علیها ملائکه یلاطون سیداً لا یعضون الله ما أمرهم ویعلمون ما یؤمرون * یا ایها الذین کفروا لا تعذرُوا الیوم إنما تجزون ما کنتم تعملون) (التحریم، آیه ۶).

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید: خود و خانواده خویش از آتش دوزخ نگاه دارید، چنان آتشی که مردم (دل سخت کافر) و سنگ (خارا) آتش افروز اوست و بر آن دوزخ فرشتگانی بسیار درشت خو و دل سخت مأمورند که هرگز نافرمانی خدا را (در اجرای قهر و غضب حق) نخواهند کرد، به آنها حکم شود انجام دهند. همچنان رسول الله صلی الله علیه وسلم هم فرموده اند: فرزندان خود را احترام نمائید و آنان را نیکو تربیت کنید، خداوند شما را خواهد بیامرزد (طبرسی، ۱۳۸۲، ص. ۲۲۳).

۴- رابطه بهتر خانواده با فرزندان: تحقیقات نشان داده است که داشتن روابط خوب و مطلوب در محیط خانواده، مکتب، مدرسه و پوهنتون ها و در کل در جامعه؛ بر روان فرزندان، تأثیر مثبت داشته است، اگر در قدم اول والدین در خانواده، عالم باشند، طبیعی است، که با فرزندان خود، به ظرفیت خود احترام واکرام میکنند، چون توقع پدر و مادر هم همین است که فرزند سالم را در جامعه تقدیم کنند و حتی این رویه تأثیر بر محیط دیگر هم دارد مانند: مکتب، مدرسه و پوهنتونها، طبیعتاً محیط برای کسب علم و دانش و تربیت سالم بر انسان ها است و برای اخلاق نوجوانان تأثیر مستقیم داشته و نقش آن بر کاهش جرایم و بخصوص کم یا هم نبود خشونت خانوادگی و رفع سائیر عوامل خطر جرمی از خانواده و جامعه صورت می گیرد. در حقیقت علم در مقابل جهل یک عامل برترده و در هر عرصه سیر انسان ها تلقی شده است در این جا هم از روی عقلی و نقلی تأثیرات مثبت پدیده علم را بر نابودی عوامل جرمی برای خانواده ها به وضاحت مشاهده کرد.

دین داری در پیشگیری از جرم یکی از عوامل که افراد را از جرم باز می‌دارد، رعایت تعالیم دینی و داشتن رابطه قوی بالله ج است. بنابراین عملاً می‌بینیم، زمان که پیوند محکم عقیده بر احکام اسلام باشد، وقوع جرم در او جامعه نبوده و گاهاً هم در حدکاهش خود می‌باشد. برای نمونه در ماه رمضان که مسائل عبادی بیشتر مورد توجه مردم است، آمار جرایم چون سرقت، قتل، ضرب و جرح و خشونت‌های خانواده‌گی کاهش می‌یابد، خداوند ج در موارد متعدد علت تشریح احکام را دوری از انحراف‌ها، معاصی و جرائم ذکر کرده است. که آیه ۴۵ سوره عنکبوت در باره تأثیر نماز چنین می‌فرماید: «اتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِئَلَّا الضَّلَاةَ تَهْتِكُكَ عَنِ الْمَخَشَاءِ وَالْمَنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ» (العنکبوت، آیه ۴۵). نماز به منظور جلوگیری از فحشا و منکرات است. و در باره حکمت و فلسفه این آیه در کتب زیاد تبیین شده، و در اینجا ارتباط به موضوع فقط می‌توان گفت که نماز یکی از عوامل باز دارنده جرم و فساد است.

خداوند ج، در قرآن کریم یکی از حکمت و فلسفه روزه را تقویت تقوی و خود نگهداری از جرم به خصوص جرایم جنسی و گناه‌های چشم‌چرانی و بیان کرده، بنابراین روزه از جهت تقویت تقوای الهی ذکر شده است، خدا ترسی در هنگام بروز وسوسه‌های شیطانی مانعی بر سر راه ارتکاب جرم بوده، و به عنوان عامل قوی و محکم، اراده فرد را تحت تأثیر قرار داده و مانع ارتکاب جرم می‌گردد. علاوه بر تأثیر قابل توجهی که تعالیم دینی و اجرای دستورات الهی بر کاهش جرایم به طور مستقیم یا غیرمستقیم دارند، هماهنگی که توسط دین و علمای دینی ایجاد می‌شود. خود از عوامل پیشگیری از مجرمیت است. در این زمینه برخی‌ها اعتقاد دارند، «در جوامع روستایی که در آن همگونی اجتماعی و عملی در عرصه دینداری قوی تر است وزمینه جرم کمتر بوده، و مجرمیت به همان اندازه ضعیف تر است. این همگونی زیاد بر پایه مذهب (دین) استوار بوده است.

نتیجه‌گیری

تحقیقات نشان داده است که اهمیت و جایگاه خانواده‌های سالم، بر اصول شریعت اسلامی بنیان گذاری شده است، تشکیل و حفظ خانواده یک امر لازمی بوده، دین مبین اسلام خصوصیات نظامندی و سایر خصوصیات بهتر را برای نهاد خانواده بخشیده است. و موضوع که به اصل این مقاله مربوط شده است: بر رسی عوامل خانوادگی مؤثر بر ارتکاب جرم و جلوگیری آن از دیدگاه اسلام است، در اینجا خانواده عبارت از عایله خاندان زن و مرد نکاح شده از آن تعبیر شده است به معنی عامتر آن (تمام خویشاوندانی است که یک فامیل را تشکیل می‌دهند) در مفهوم خاصتر «عبارت از خویشاوندانی یا زوجین است که میان آنان بر اساس نظام اسلامی

رابطه نفقه و بر قرار شده است. از مطالعه ی و تحلیل داده ها به چنین نتیجه رسیدیم که: جرم در کل عوامل متعدد در جوامع مختلف داشته و یک قسمت آن عوامل خانوادگی و مؤثر بوده است. هر لحظه اعضای خانواده را، بخصوص اطفال شان را تحدید به انجام اعمال خلاف اصول اسلامی کرده و آنها را به طرف گمراهی کشانده است، و این عوامل مؤثر در کوتاه مدت و هم در دراز مدت با گراف متفاوت در خانواده ها و حتی در جامعه تأثیر منفی خود را داشته؛ پس جلو این عوامل بخصوص عوامل مؤثر در خانواده ها! با کسب تعلیم و تربیه سالم، اخلاق اسلامی، دور نگهداشتن از مواد مضره مانند مواد مخدرو ... رفع خشونت های خانوادگی و مهمتر کاهش فقر در جامعه، بوده و در ضمن آن تقویه قوه مقاومت فکری و عقیدتی، پابندی به اصول و قوانین اسلامی و ضد جرایم، برای کاهش آن عوامل نقش اساسی داشته است.

مطالعه این مقاله در واقع نقش مثبت بر خانواده در عدم ارتکاب جرم می‌افزاید، و هدف از این مقاله؛ بر رسی و یافتن مباحث دقیق در منابع معتبر در عرصه عوامل مؤثر جرمی بوده که جمع داده ها نشان می‌دهد که مطالعه و عمل کردن به درست آن در جهات منافع مردم، رفاه خانواده و جامعه که همانا سرانجامش سلامتی تلقی شده است. تحقیقات نشان داده است که نقش خانواده ها در کاهش جرایم از طریق کم کردن خشونت ها و مبارزه با عوامل مؤثرمانند استفاده از مواد مخدر و ... در جامعه، بخصوص در جامعه ی افغانی با اهمیت تلقی شده است. و نتیجه دیگر از این مطلب چنین بوده که تربیت سالم و اصلاح اعضای خانواده بخصوص اطفال، از جمله تهداب گذاری های بهتر در عدم انحرافات و عدم ارتکاب جرایم بر خانواده ها و در جامعه محسوب شده است. در واقع انسان مسلمان در تمام زندگی خود مطابق این کلام الله جل جلاله و سایر آیه ها که مربوط به حیات خویش پیش رود بهتر خواهد بود. (مُرُّوْا اِلَى اللّٰهِ مَوْلَاكُمْ الْحَقُّ اَلَا لَهٗ الْحُكْمُ وَ هُوَ اَسْرَعُ الْحَاْسِبِیْنَ) (سوره انعام، آیه ۶۲) ترجمه: باز به سوی الله و مولای حقیقی خویش باز گردانیده شوند، بدان که حکم، اوست و او سریع ترین حساب گران است. هر مسلمان و به ویژه اعضای نهاد خانواده خود را و اعضای دیگر را بسازند و به تربیت درست تشویق کنند و از علوم مختلف بخصوص فقه اسلامی و نظام حقوقی کشور از قبیل قوانین نافذه مربوطه به امور خانوادگی عمل کنند، خانواده اسلامی خود را، اعضای فامیل، و اطرافیان خود را در مقابل هر نوع اعمال مخالف شریعت اسلامی حفظ کرده و باعث برقراری بیشتر نظم در جامعه شوند. نهایتاً خانواده‌ها با جرئت بتوانند از هر لحاظ با دولت خویش همکار باشند، بلکه این بسنده نبوده، بلکه نقش برای کاهش انواع جرایم در این کشور باشند، تا جامعه خویش عاری از جرم و جنایت شود، نقش خانواده برای کم کردن انحرافات و جرایم همیشه مبارزه با عوامل خانوادگی مؤثر بر ارتکاب جرم و نتیجه بر عدم یا حد اقل کاهش جرم شده است.

منابع و مأخذ

القرآن الکریم

- جابر، امینه و همکاران. (۱۳۹۳). *فروپاشی خانواده و آسیب‌شناسی آن*. مترجم: داود نارویی. تهران: احسان، چ دوم.
- زیدان، عبدالکریم. (۱۳۹۵). *مختصری در قواعد فقه*. سالم افسری، آراس، چ اول.
- سلیمی، علی و داوری، محمد. (۱۳۸۰). *جرم و مجرم‌شناسی*. قم: پژوهشکده حوزه دانشگاهی. شامبیاتی، هوشنگ. (۱۳۷۵). *حقوق جزای عمومی*. کابل: مجید، چ اول.
- طبرسی، حسن بن فضل. (۱۳۸۲). *مکارم الاخلاق*. قم: الشریفی الرضی، چ اول.
- عدالتخواه، عبدالقادر. (۱۳۸۷). *حقوق فامیل*. کابل: میوند، چ اول.
- محزون، محمد یحیی. (۱۳۹۲). *کریمولوژی*. کابل: مستقل، چ دوم.
- محمدی‌اصل، عباس. (۱۳۸۵). *بزهکاری اطفال و نوجوانان و نظریه‌های انحرافی اجتماعی*. تهران: نشر علم، چ اول.
- معین، محمد. (۱۳۸۲). *فرهنگ فارسی معین*. جلد ۱. تهران: نشر سرایش، چ هفتم.
- مهدوی، محمود. (۱۳۹۰). *پیشگیری از جرم*. ایران: پایز، چ اول.
- نایل، عبدالقادر. (۱۳۹۶). *حقوق فامیل در فقه و قانون*. کابل: تمدن شرق، چ دوم.
- نذیر، داد محمد. (۱۳۹۴). *حقوق فامیل در شریعت اسلامی و قانون مدنی ۱۳۵۵ افغانستان*. کابل: حامد رسالت، چ اول.
- بخش قانون:
- پیمان نامه حقوق کودک. (۱۹۸۹).
- وزارت عدلیه. (۱۳۹۶). *کود جزا*. کابل: جریده رسمی، نمبر مسلسل ۱۲۶۰.